

Mari Puurunen

INFORMAATIOSTA KOGNITIOON

Mentaalinen sodankäynti venäläisessä keskustelussa

JYU REPORTS 55

Mari Puurunen

INFORMAATIESTA KOGNITIOON
Mentaalinen sodankäynti venäläisessä keskustelussa

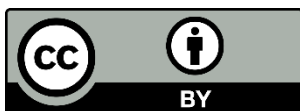

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
JYVÄSKYLÄ 2025

Kannen kuva: Juuso Laasonen
Kannen suunnittelu: Panu Moilanen

Copyright © 2025 Kirjoittajat ja Jyväskylän yliopisto
Permanent link to this publication: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0438-9>

ISBN 978-952-86-0438-9 (PDF)
ISBN 978-952-86-0439-6 (painettu)
URN:ISBN:978-952-86-0438-9
DOI: 10.17011/jyureports/55
ISSN 2737-0046

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla.
Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Sisältö

Abstract.....	4
Tiivistelmä	5
1 Johdanto	6
2 Venäjän informaatioidankäynnin historiasta	9
3 Mentaalisen sodankäynnin tavoitteet.....	13
3.1 Strateginen taso	14
3.2 Operatiivinen taso.....	16
3.3 Taktinen taso	17
4 Mentaalisen sodankäynnin vaiheet ja tekninen toteutus.....	20
5 Lopuksi: Nato ja kognitiivinen sodankäynti.....	23
Lähdekirjallisuus.....	27

Abstract

Since the 2010s, both in the West and in Russia, there has been an increasing focus on discussing the impacts of information warfare and strategies for defense against it. The challenges and opportunities brought about by technological development are also reflected in international relations and the ways in which malevolent actors exploit information in their efforts to influence others. Ideological proclamations and extensive propaganda dissemination have subsided from the toolkit, giving way to new approaches that target democratic societies. Nowadays the emphasis has shifted toward social media platforms, where influence tactics now leverage algorithms and microtargeting. As information channels fragment public discourse into ever-smaller echo chambers and personalize content through algorithms, malevolent information influence increasingly utilizes alternative pathways rather than aiming for broad, sweeping reach. These pathways allow for disinformation to be more precisely targeted, generating desired reactions from specific audiences. The focus has moved beyond merely propagating destructive narratives or promoting a specific worldview; instead, the intent is to shape individual and collective thought processes, information processing, and decision-making. In Russia, this development is often referred to as "information-psychological warfare." Additionally, since 2021, the concept of "mental warfare" has also been used, which is the central focus of this report. In Russian discourse, mental warfare is a relatively new term that draws heavily on previous concepts of information-psychological warfare, reflexive control, and strategic deception, also known as *maskirovka*.

Tiivistelmä

2010-luvulta alkaen sekä länsimaissa, että Venäjällä on ryhdytty keskustelemaan yhä enemmän informaati sodankäynnin vaikutuksista ja niiltä suojautumisesta. Teknologian kehityksen tuomat haasteet ja mahdollisuudet heijastuvat myös valtioiden välisiin suhteisiin ja siihen, kuinka pahantahtoiset toimijat käyttävät informaatiota hyväkseen vaikutuspyrkimyksissään. Ideologiset julistukset ja laajamittainen propagandan levittäminen ovat väistyneet keinovalikoimasta, ja pyrkimys vaikuttaa demokraattisiin yhteiskuntiin on siirtynyt yhä enemmän etenkin sosiaalisen median alustoille, joilla käytetään algoritmeja ja mikrokohdennusta. Tiedonvälityskanavien pirstaloidessa julkista keskustelua yhä pienempiin kupliin ja algoritmien avulla personoituihin sisältöihin myös pahantahtoinen informaatiovaikuttaminen kääntyy hyödyntämään mahdollisimman suuren kattavuuden sijaan uusia vaikuttamisen väyliä, joissa disinformaatiota kyetään kohdistamaan yhä tarkemmin, halutunlaisen reaktion aikaansaamiseksi. Kyse ei ole enää vain tuhoisien narratiivien tavoittavuudesta ja oman maailmankatsomuksen levittämisestä, vaan vaikuttamisesta yksilön ja yhteisön ajatteluun, tiedon prosessointiin ja päätöksentekoon. Venäjällä tätä kehitystä kuvaamaan on käytetty termiä informaatiopsykologinen sodankäynti, ja vuodesta 2021 eteenpäin myös tämän raportin keskiössä olevaa termiä mentaalinen sodankäynti. Mentaalinen sodankäynti käsitteenä on venäläisessä keskustelussa uusi, ja se nojaa pitkälti aiempiin konsepteihin informaatiopsykologisesta sodankäynnistä, refleksiivisestä kontrollista sekä strategisesta harhauttamisesta eli maskirovkasta.

1 JOHDANTO

Pyrkimys vaikuttaa toisiin valtioihin ja propaganda ovat aina olleet osa kansainvälistä järjestelmää ja valtioiden välisiä suhteita. Viimeisten sadan vuoden aikana yhteiskuntiin vaikuttaminen niiden väestön kautta on noussut yhä suuremmaksi puheenaiheeksi länsimaisten liberaalien demokratioiden kehittyessä nykyiseen muotoonsa. Tätä kehitystä ovat entisestään kiihdyttäneet uudet kansalaisten osallistumisen areenat, etenkin sosiaalinen media ja julkisen keskustelun siirtyminen verkkoon viimeistään 2010-luvulla. Uudet alustat luovat mahdollisuuksia myös pahantahtoiselle vaikuttamiselle, vihamielisille narratiiveille ja propagandalle. Tarkoituksellisesti väärän tiedon eli disinformaation levittämisen sijaan keskustelu on 2020-luvulla kääntynyt ennemminkin tiedon vaikutuksiin; ihmisen tiedon vastaanottamiseen, käsittelyyn ja päätöksentekoon tiedon pohjalta.

Venäjällä tällainen kansalaisiin vaikuttaminen on nostettu julkisessa keskustelussa esiin *mentaalisen sodankäyntinä*. Mentaalisen sodankäynnin käsitteellistäjänä on pidetty pitkäaikaista Venäjän puolustusministerin neuvonantajaa Andrei Ilnitskiä. Vuonna 1959 Lvivissä syntynyt Ilnitski opiskeli ja työskenteli Moskovassa Fysiikan ja teknologian instituutissa asekehityksen parissa. Neuvostoliiton hajoamisen ja asetellisuuden heikon taloustilanteen vuoksi Ilnitski siirtyi 1990-luvulla töihin kustannusyhtiöön. Poliittisen uransa hän aloitti 2000-luvun alkuvuosina oligarkki Mihail Hodorkovskin Avoin Venäjä -järjestössä, jossa hänen vastuullaan oli alueellisia projekteja. (Novaja Gazeta 16.8.2024) Jukos-oikeudenkäynnin ja Hodorkovskin tuomion jälkeen Ilnitski siirtyi Vladimir Putinin Yhtenäinen Venäjä -puolueen riveihin vuonna 2006. (Meduza 1.7.2024). Tulevan puolustusministeri Sergei Shoigun hän tapasi molempien työskennellessä Moskovan aluepolitiikan parissa. Puolustusministeri Shoigun neuvonantajaksi hänet nimitettiin vuonna 2015. Neuvonantajana hän on vastannut erityisesti viestinnästä, ja yleisesti uskotaan, että esimerkiksi Ukrainan sodan symbolina käytetty Z-kirjain olisi lähtöisin Ilnitskiltä. (Meduza 1.7.2024)

Shoigun väistyessä puolustusministerin tehtävästä toukokuussa 2024 myös Ilnitski lähti puolustusministeriöstä. Hän toimii yhä aktiivisena ulko- ja turvallisuuspolitiikan kommentoijana venäläisessä mediassa.

Ilnitskin mukaan mentaalinen sodankäynti on sodankäynnin uusi paradigma, joka koostuu vihamielisistä toimista ”harmaalla alueella” jossa taistellaan mielistä, tiedosta ja tahdosta sekä kansalaisten ja yhteiskunnan maailmankatsomuksesta (Il-nitski 2022a). Hänen mukaansa mentaalinen sodankäynti on koordinoitu kokonaisuus monen tason toimia ja operaatioita, joiden tarkoituksena on ”vallata” vihollisen tietoisuus. Ilnitski kuvaa mentaalisen sodankäynnin tavoitteita, vaiheita ja teknistä toteutusta taulukkona (Taulukko 1). Hänen mukaansa tietoisuuden valtaamisen päämääränä on vapaan tahdon halvaannuttaminen ja yksilön ja yhteisöjen tietoisuuden muuttaminen, asevoimien ja yhteiskunnan yhtenäisyyden murentaminen, henkisten ja moraalisten arvojen tuhoaminen, valtioiden perinteiden ja kulttuuristen ja historiallisten perusteiden tuhoaminen sekä kansallisen identiteetin poispyyhkiminen. Ilnitski korostaa, että mentaalisen sodankäynnin sotilaspoliittinen keinovalikoima on ollut käytössä vuosikymmenten ajan, mutta asiantuntijayhteisöissä ajattelusta on tullut valtavirtaa niin Venäjällä kuin ulkomaillaakin vasta vuoden 2021 jälkeen. (Ilnitski 2022a) Ilnitskin lisäksi mentaalisen sodankäynnistä ovat keskustelleet muun muassa entinen Venäjän turvallisuusneuvoston sihteeri Nikolai Patrushev (2024) sekä tutkijat Karavajev (2022), Prudnikov & Suržik (2024) ja Korotkov (2022).

Mentaalinen sodankäynti, kuten muutkin venäläiset informaatioidankäynnin käsitteet, asemoivat Venäjän uhriksi ja puolustukselliseksi toimijaksi. Kyse on Kremlin narratiivista, peilaamisesta, jossa vastapuolta syytetään teoista, joita itse tekee tai aikoo tehdä tulevaisuudessa (Pynnöniemi&Parppe 2024, 16). Ilnitskin mukaan kollektiivinen länsi käy mentaalista sodankäyntiä informaatiotilassa, mikä uhkaa koko Venäjän olemassaoloa. Venäjän informaatioturvallisuus määrittellään Venäjän strategiin ohjausasiakirjoihin kuuluvassa Informaatioturvallisuuden doktriinissa, jonka viimeisin päivitys on vuodelta 2016. Asiakirjassa noudattaa pitkälti samoja muotoiluja, jotka löytyvät Kansallisen turvallisuuden strategioista vuosilta 2015 ja 2021. Jälkimmäisessä Venäjän kansalliseksi intressiksi ja strategiseksi prioriteetiksi kuvaetaan turvallisen informaatiotilan kehittäminen ja venäläisen yhteiskunnan suojaaminen informaatiopsykologiselta vaikuttamiselta.

Kansallista turvallisuutta koskevissa asiakirjoissa kiinnitetään myös erityistä huomiota teknologiatekniikkaan ja sen nopeuttamisen välttämättömyyteen. Jääminen länneistä jälkeen teknologiatekniikassa on ollut yksi Venäjän suurvaltapolitiikan kipukohtia Neuvostoliiton ajoista lähtien. Pyrkimyksistään huolimatta Venäjä ei ole onnistunut luomaan edellytyksiä kotimaiselle teknologiaosaamiselle ja -

tuotannolle. Venäjän todetaan jääneen jälkeen etenkin niin kutsuttujen nousevien teknologioiden kehittämisessä (Gokhberg et al. 2017)

Teknologiakehityksen kiihdyttäminen vie Venäjältä oletettavasti vuosia nykyisessä uudelleenorientoitumisen tilanteessa, jossa kehitystä hidastavat talouspakotteet sekä muun muassa vuoteen 2023 kestänyt maailmanlaajuinen pula mikro-siruista (Urusov 2023). Venäjän käymä hyökkäyssota Ukrainassa kuluttaa siltä myös teknologiakehityksen resursseja, hidastaen kehitystä entisestään. Toisaalta sodankäynnin kannalta keskeisten teknologioiden kehittämiseen pyritään oletettavasti panostamaan voittojen kerryttämiseksi rintamalla.

Vuoden 2021 Kansallisen turvallisuuden doktriinissa kuvaillaan keinoja, joilla Venäjän teknologisen jälkeenjääneisyyden haittoja kyetään minimoimaan samalla ylläpitäen suurvaltastatusta. Ajatus on, että rakentamalla uuden kansainvälisen informaatioturvallisuuden järjestelmä, eli uudistamalla kansainvälisen informaatiotilansäätelyyn liittyviä normeja, Venäjä voi estää länttä hyödyntämästä informaatioteknologiaa suurvaltojen välisen strategisen tasapainon horjuttamiseen. Tällainen ajattelu on jatkumoa vuoden 2016 informaatioturvallisuuden doktriinissa esitetyille näkemyksille. (Kari & Pynnöniemi 2016)

Tässä raportissa tarkastellaan venäläistä ajankohtaista keskustelua ihmismielisessä käytävästä mentaalisestä sodankäynnistä, joka nähdään jatkumona informaatiotosodankäynnistä käydylle keskustelulle. Informaatiotosodankäynnin kiinnittyessä lähinnä informaation todenmukaisuuteen sekä dis- ja misinformaation välityskanaviin, mentaalinen sodankäynti keskittyy etenkin tiedon vastaanottamiseen, prosessointiin ja päätöksentekoon. Aiemmin lähinnä sotilaallisena toimintana pidetty informaatiotekninen (kyber) ja informaatiopsykologinen sodankäynti nähdään laajempänä ilmiönä, joka koskettaa koko yhteiskuntaa yksilötasolta yhteisöihin ja globaalille tasolle. Seuraavassa luvussa mentaalista sodankäyntiä käsitellään osana Venäjän informaatiotosodankäynnin käsitehistoriaa, jonka jälkeen tarkastellaan Ilnitskin mentaalisen sodankäynnin kolmen tason tavoitteita, vaiheita ja teknistä toteutusta. Loppussa pohditaan Yhdysvalloissa ja Natossa esiin noussutta kognitiivisen sodankäynnin käsitettä, josta voi löytää yhteneväisyyksiä mentaalisen sodankäynnin käsitteen kanssa. 2020-luvun sodankäynnin kuvaa määrittää yhä enemmän yhteiskuntien yhtenäisyys ja kyvykkyys torjua ulkoapäin tulevia yrityksiä heikentää sisäistä koheesiota.

2 VENÄJÄN INFORMAATIOSODAN- KÄYNNIN HISTORIASTA

Informaatiosodankäynti on aina ollut osa Venäjän ja sen edeltäjän Neuvostoliiton ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinovalikoimaa. Informaatiosodankäynnin nähdään olevan kansainvälisissä suhteissa alati läsnä oleva asiointi, eikä vihamielisten toimien kohdistaminen toisiin valtioihin edellytä avointa konfliktia tai sodan julistamista.

Suuri osa informaatiosodankäynnin keinoista voidaan johtaa jo Neuvostoliiton aikaisiin tapoihin harhauttaa, vääristellä, häiritä ja järkyttää ulkomaisia yleisöjä informaatiolla. Yhä tänä päivänä käytössä olevat Neuvostoliiton aikaiset keinot, kuten strateginen hämäys, refleksiivinen kontrolli sekä disinformaatio, muodostavat edelleen osan venäläisestä informaatiosodankäynnin keinovalikoimasta.

Maskirovka (ven. маскировка, kirj. naamiointi) juontaa juurensa kirjaimellisesti naamiointiin, jolla pyrittiin piilottamaan taistelukentällä olevia sotilaskohteita. Tämän operatiivisen naamioinnin lisäksi strategisen tason maskirovka, harhauttaminen informaation avulla, on ollut aina osa venäläistä sotataitoa. Refleksiivinen kontrolli (ven. рефлексивное управление, refleksiivnoe upravlenie, kirj. refleksiivinen hallinta) puolestaan viittaa toimiin, jolla pyritään vaikuttamaan vastustajan päätöksentekoon manipuloimalla vastustajan saamaa informaatiota. Refleksiivisen kontrollin teoria juontaa juurensa aikaan ennen informaatiosodankäynnin nousua tutkimusaiheeksi, ja aihetta käsiteltiin ensimmäisiä kertoja 1960-luvulla. (Thomas 2004, 238). Refleksiivisellä kontrollilla pyritään vaikuttamaan vastustajan päätöksentekoon syöttämällä vastustajalle manipuloitua informaatiota. Päätöksenteon kuormittamisella pyritään ohjaamaan vastustaja tekemään vaikuttajalle mieluisia päätöksiä rajaamalla vaihtoehtoja sekä käytettävissä olevaa aikaa. Refleksiivisen kontrollin myötä vastustajan päätöksentekokyky voi alentua tai mahdollisesti lamaantua.

(Vasara 2020, s. 35) Vasara (2020, s. 44, 78) Disinformaatio (ven. дезинформация, dezinformatsija) viittaa tietoon, joka on tahallisesti väärää ja tarkoituksellisesti levitettyä.

Venäläisessä keskustelussa informaatioidankäynnistä keskustelu mentaali-sodankäynnistä on jatkumoa aikaisemmille kuvauksille valtioiden välisestä informaatiokamppailusta. Venäjän ulkoministeriön diplomaattiakatemian professori Igor Panarinin kirjoitukset 1990-luvulla loivat pohjan Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriinille, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2000 (Darczewska 2014, 14–15). Panarinin mukaan informaatioulottuvuus on ollut aina osa valtioiden välisiä konflikteja, ja informaatioidankäyntiä hyödynnetään myös poliittisten, diplomaattisten, taloudellisten ja sotilaallisten keinojen yhteydessä. Hänen mukaansa yksi informaatioidankäynnin tärkeimmistä näkökulmista on sen kohdistuminen sekä valtioiden poliittiseen eliittiin että kansalaisiin ja näin ollen julkiseen mielipiteeseen ja poliittiseen päätöksentekoprosessiin. (Panarin 2006, 172–174)

Toinen informaatioidankäyntiä laajasti teoksissaan käsitellyt tutkija on poliittinen ideologi Aleksandr Dugin. Hänen, kuten myös Panarinin mukaan länsi käy informaatioidankäyntiä Venäjää vastaan. Duginin mukaan Yhdysvallat on kehittänyt Venäjää vastaan käytävään sotaan uuden strategian, jota hän kutsuu verkostokeskeiseksi sodankäynniksi (сетцентрическая война, setsetsentritšeskaja voina). Verkostokeskeinen sodankäynti kohdistuu ihmisen aktiivisuuteen: fyysiseen, informaatiolliseen ja kognitiiviseen toimintaan ihmisen omissa sosiaalisissa verkostoissaan. Näihin ihmisen toiminnan osa-alueisiin pyritään vaikuttamaan informaation avulla kontrollin saavuttamiseksi kohteesta. Kontrolli saavutetaan Duginin mukaan informaatioylivoimalla, joka rapauttaa verkostoja niiden sisältä käsin. (Dugin 2007, 673–675; Krieg 2023, 75)

Panarinin ja Duginin informaatioidankäynnin ja verkostokeskeisen sodankäynnin konseptit ovat kehittyneet itsenäisesti, mutta ne molemmat kuvaavat samaa ilmiötä: prosessia, jossa legitiimiä valtiojohtoa heikennetään manipuloimalla informaatioympäristöä, tarkoituksena vaikuttaa poliittisiin eliitteihin ja juurruttaa kohdevaltion poliittisia mielipide-eroja, separatismia ja yhteiskunnan polarisaatiota. Mentaalisen sodankäynnin käsite asettuu samalle käsitteelliselle jatkumolle Panarinin ja Duginin ajatusten kanssa, mutta suuntautuu osittain enemmän yksittäisiin kansalaisiin vaikuttamiseen poliittisen eliitin sijaan, vaikka valtionjohto edelleenkin on yksi mentaalisen sodankäynnin kohteista.

Venäläisestä näkökulmasta informaatioidankäynti on paljon länsimaista käsitystä laajempi ilmiö, johon sisältyy monia erilaisia kokonaisuuksia, keinoja ja päämääriä. Osa teoreetikoista on jakanut informaatioidankäynnin kahteen toisiaan

tukevaan kokonaisuuteen, informaatiotekniseen ja informaatiopsykologiseen sodankäyntiin. Näistä ensimmäinen kuvaa ensisijaisesti kyberoperaatioita, ja toinen niin eliittien kuin kansalaistenkin mieliin vaikuttamista. Molemmat kuuluvat ns. informaatiotilan operaatioihin, ja osa kyberoperaatioista liittyy myös tiiviisti informaatiopsykologisiin operaatioihin. Venäjä on kehittänyt informaatiotodankäynnin keinoja, sillä se on kokenut olevansa sotilaspoliittisesti niin määrällisesti kuin laadullisestikin länsimaita, etenkin Yhdysvaltoja jäljessä. Informaatiotodankäynnin keinoista useat eivät vaadi laajoja resursseja, vaan kyseessä on ennemminkin asioiden kehystäminen, informaation tulvittaminen sekä hämäys ja kiellot.

Venäläisessä sotatieteellisessä julkaisussa Vestnik Akademi Voennyh Naukissa (2014) julkaistussa artikkelissa kuvataan ensisijaiset informaation manipuloimisen keinot, joiden avulla saavutetaan informaatiopsykologisen sodankäynnin tavoitteet:

- Disinformaation eli suorien valheiden levittäminen niin kotimaahan kuin ulkomaillekin
- Kriittisen tiedon piilottaminen
- Tärkeän informaation hautaaminen informaatiotulvan alle
- Tiedon yksinkertaistaminen, vahvistaminen ja toisto
- Epäselvien ja muuttuneiden käsitteiden käyttö, mikä vaikeuttaa oikean tilanekuvan muodostamista
- Tabujen käyttö tietynlaisen informaation tai uutisen osana
- Tunnettujen poliitikkojen ja julkisuuden henkilöiden käyttö tarkoituksena vaikuttaa heidän seuraajiensa maailmankuvaan
- Helposti hyväksyttävissä olevan negatiivisen tiedon tarjoaminen yleisölle

Kuten informaatiopsykologinen sodankäynti, myös mentaalinen sodankäynti kytketään venäläisessä keskustelussa osaksi Venäjän sivilisaationallista kamppailua suurvalta-asemasta. Ilnitski kuvaa Venäjän esittämien ”punaisten linjojen” syntyvän Venäjän sivilisaationallisista kehyksistä, ja ne merkitsevät Venäjän kansallisten intressien piiriä (Ilnitski 2022a). Tämä piiri kuvaa alueita Venäjän kansallisvaltion rajojen ulkopuolella, etenkin entisen Neuvostoliiton alueella. Punaiset linjat nousivat keskusteluun vuonna 2021, kun Venäjän presidentti Vladimir Putin vaati puheessaan (18.11.2021) Natoa ja Yhdysvaltoja myöntämään Venäjälle ”turvatakuut” siitä, ettei Nato hyväksyisi uusia jäseniä ja sotilaallista toimintaa Venäjän rajan tuntumassa vähennettäisiin. Ajatus siitä, ettei Venäjän naapurimailla olisi todellista päätäntävaltaa omasta ulkopoliitikastaan, kuvaa Venäjän ajatusta sivilisaatiosta, joka ei rajaudu valtioiden rajoihin. Marraskuussa 2023 tutkimusorganisaatio NORC toteutti Venäjällä ja miehityksellä Krimin niemimaalla kyselytutkimuksen, jossa 64 % vastaajista näki

Venäjän ”erikoisoperaation” edustavan sivilisaationallista kamppailua Venäjän ja lännen välillä (NORC 2023).

Venäjän informaatioidankäynti pyrkii jakamaan länsimaisia yhteiskuntia hyödyntämällä yhteiskunnista jo valmiiksi löytyviä jakolinjoja. Yhä monimutkaisemmassa ja pirstoutuneessa informaatiotilassa tämä tarkoittaa opportunistista reaktiivisuutta erinäisiin teemoihin, jotka polarisoivat yhteiskunnallista keskustelua. Venäjä ei siis vain vahvista niiden toimijoiden narratiiveja, jotka ovat sille mieluisia. Olennaisempaa on rapauttaa läntisiä yhteiskuntia sisältä päin, jolloin myös oma toimijuus on piilotettavissa vihaisten ihmismassojen taakse. Kylvämällä epäluulon siemeniä erinäisistä yhteiskunnallisista kysymyksistä lietsotaan näin epäluottamusta sekä muita ihmisiä kuin myös demokraattisesti valittuja päättäjiä kohtaan. Esimerkkejä polarisoituneesta yhteiskunnallisesta keskustelusta, johon Venäjä on todennettavasti vaikuttanut, on muun muassa keskustelu ilmastonmuutoksesta sekä maahanmuutosta (EUvsDisinfo 2017; 2019).

Samalla Venäjä koettelee niitä länsimaisten yhteiskunnan peruskiviä, joille yhteiskunnat perustuvat. Levittämällä disinformaatiota Venäjä rasittaa avoimen yhteiskunnan sanan- ja mielipiteenvapautta ikään kuin testaamalla, kuinka yhteiskunnat reagoivat valheellisen tiedon leviämiseen. Samoja keinoja käytetään niin kutsutussa hybridisodankäynnissä. Esimerkiksi siirtolaisten käyttö ulkopoliittikan välineenä on hybridisodankäyntiä, jonka informaatiollinen osa koettelee käsityksiä Euroopan unionin keskeisimmistä periaatteista, vapaasta liikkuvuudesta sekä oikeudesta turvapaikkaan. Länsimaisten jaettujen arvojen avoin kyseenalaistaminen rapauttaa länsimaisia yhteiskuntia, samalla vahvistaen Venäjän autoritaarista mallia näennäisenä ”vaihtoehtona” länsimaisille demokratioille.

3 MENTAALISEN SODANKÄYNNIN TA- VOITTEET

Il'nitski määrittelee mentaalisen sodankäynnin strategisen, operatiivisen ja taktisen tason avulla. Il'nitskin määrittelemässä mentaalisen sodankäynnin taulukossa nämä tasot kuvaavat sodankäynnin tavoitteita (Taulukko 1). Kyseinen sodankäynnin kolmijako juontaa juurensa clausewitzilaiseen ajatteluun, jossa taktinen taso nähdään strategian toteuttajana. Kenraali Carl von Clausewitzin teoriaa sodasta on tutkittu tarkasti niin Neuvostoliitossa kuin Venäjällä. (Il'nitski 2022a; Il'nitski 2023a; Forsström 2019, 2, 87, 115).

Perinteisessä ajattelussa sodankäynnistä olennaista on fyysisen voiman käyttö vastustajan tuhoamiseksi. Il'nitskin mukaan nykyään tämänkaltaisen sodankäynti ei ole enää tarpeellista, vaan verkottuneet ja globaalit yhteiskunnat voidaan tuhota muuttamalla niiden itsetietoisuutta, maailmankuvaa, päämääriä, arvoja ja yhteiskunnan prioriteetteja. Mentaalinen sodankäynti tähtää maailmankuvan muutokseen, joka nähdään kohteelleen peruuttamattomana vahinkona. (Il'nitski 2021a)

Il'nitskin mukaan viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana länsimaisissa yhteiskunnissa on luovuttu rationaalisesta ja kriittisestä ajattelusta ja siihen perustuvasta päätöksenteosta. Informaatiotulva on johtanut yksilön ja yhteiskunnan päätöksenteon vulgarisoitumiseen, yksinkertaistumiseen ja nopeutumiseen, jolloin päätökset perustuvat yhä useammin tunteille. Mentaalisen sodankäynnin seurauksena yhteiskunta ja yhteisöt hajoavat ja yksilöiden väliset suhteet katkeavat. Näin muodostuu sosiaalisia ja informaatiollisia "bunkkereita", joista jokaisella on oma yhteiskunnallinen agendansa ja totuutensa, ja joissa faktoille on joko vähän tai ei ollenkaan sijaa (Il'nitski 2022a).

Mentaalinen sodankäynti on Il'nitskin mukaan osa pitkän aikavälin strategiaa, joka koostuu manipulaatiosta, salaisista toimista, vihollisen harhaan johtamisesta,

yhteiskunnan arvojen ja merkitysten vääristelystä tai korvaamisesta, vihollisen maailmankuvan muutoksesta ja vihollisen yhteiskuntajärjestyksen tuhoamisesta. Nämä kohdevaltioon kohdistettavat toimet ja niiden päämäärä, valtion tuhoaminen, mukailivat pitkälti jo aiempaa informaatioidankäynnin keinovalikoimaa ja päämääriä. Terminologisesti Ilnitski sijoittaa informaatioidankäynnin mentaalisen sodankäynnin alimmaksi portaaksi niin aikajänteeltään kuin vaikutuksen laajuudeltaan. Hänen näkökulmastaan mentaalisen sodankäynnin ytimen muodostavat strategiat ja toimintatavat, joilla pyritään muokkaamaan yksilön ja yhteisön asenteita, tunteita, mielipiteitä, toimintaa ja päätöksentekoa. (Ilnitski 2021a; 2022b) Näin ollen mentaaliosodankäynnissä ei ole kyse vain informaatiosta ja sen eri muodoista, vaan huomiota kiinnitetään tiedon prosessointiin ja siitä seuraavaan toimintaan. Kyseinen terminologian määrittelemättömyys ja monisäikeisyys koskee myös koko venäläistä tutkimuskenttää informaatioidankäynnistä (ks. Puurunen 2024).

Mentaalinen sodankäynti näyttäytyy toisin sanoen kohdistuvan yksilöihin, joiden sidoksia toisiinsa, yhteisöihin ja yhteiskuntaan pyritään heikentämään tarjoamalla vääristeltyä informaatiota ja vaihtoehtoisia maailmankuvia. Mentaaliosodankäynnin keskiössä ovat kuitenkin valtiot. Ilnitski näkee valtioiden roolin etenkin kansalaisten mobilisoinnissa, mihin valtioiden vahvuus myös perustuu. (Ilnitski 2023a; 2023b) Valtioiden rooli kansainvälisessä järjestelmässä perustuu niiden määrittelyvaltaan suhteessa muihin, toisin sanoen perinteiseen nollasummapeleihin, jossa jaettavan globaalivallan määrä on vakio. Vuonna 2024 Venäjän suurvalta-asemaa muihin valtioihin määrittävät ydinasepelote sekä rippeet kansainvälisestä sääntöpohjaisesta järjestelmästä, kuten veto-oikeus Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostossa.

3.1 Strateginen taso

Mentaalisen sodankäynnin strategisen tason muodostavat pitkä aikaväli sekä laajat vaikutuskohteet, esimerkiksi yhteisöjen ja yhteiskuntien historiakäsityksen. Ilnitskin mukaan strategisella tasolla pyritään vaikuttamaan vihollisen yhteiskunnallisiin päämääriin, jotta vihollinen saadaan hakeutumaan itse sisäiseen kriisiin. Mentaaliosodankäynnin tavoitteena on Ilnitskin mukaan yhteiskunnan peruspilarien kuten ideologian ja historian uudelleenkirjoitus, perinteiden, elämäntapojen, uskonnon ja yhteisten arvojen tuhoaminen. Mentaalinen sodankäynti on osa valtioiden strategista kilpailua arvoista ja asenteista, jotka määrittävät yhteisöjen elämäntapoja. (Ilnitski 2021a) Venäjä pyrkii näin esittämään itsensä vaihtoehtoisena ”maailman napana” Yhdysvalloille ja kollektiiviselle lännelle.

Tällainen sivilisaationallinen ajattelu näkyy esimerkiksi Venäjän pyrkimyksenä näyttäytyä ns. perinteisten ja konservatiivisten arvojen puolestapuhujana vastauksena lännen liberaaleille demokratioille, joiden kehitystä Venäjä pitää itselleen uhkaavana. Sarja 2000-luvun alussa tapahtuneita vallanvaihdoksia Venäjän naapurimaissa käännettiin Kremlin virallisessa narratiivissa Neuvostoliiton romahtamisesta alkaneeksi sarjaksi tapahtumia, joilla kollektiivinen länsi, Yhdysvallat mukaan lukien, pyrkii horjuttamaan Venäjää ja sen lähialueita. Informaatioodankäynti yhdistetään näihin tapahtumiin niin kutsuttujen poliittisten teknologioiden kautta, jotka ovat keinoja, jolla Venäjä näkee lännen lietsovan kansannousuja lähialueillaan (Ilnitski 2021b; Manoilo 2017)

Strategiseen tasoon liitetty historiallisen itseymmärryksen tuhoaminen ja historian ”nollaus” näkyvät Ukrainassa Venäjän pyrkimyksenä tuhota ukrainalaisten historia fyysisesti tuhoamalla historiallisia kohteita, sekä levittämällä disinformaatiota Ukrainan historiasta. Kyseisten toimien tarkoituksena on tuhota kansallinen identiteetti, ja estää sen jälleenrakennus mahdollisten sotatoimien loppumisen jälkeen. (Kostin 2024; Persson 2013) Pyrkimyksiä vastaavaan historian uudelleenkirjoitukseen on nähty myös Suomen osalta. Esimerkiksi nykyisin Venäjällä sijaitsevien suomalaisten sankarihautojen tärvelly tai hautamuistomerkkien poisto ovat esimerkkejä pyrkimyksestä uudelleenkirjoittaa maiden välisten suhteiden historiaa. Kyseiset toimet eivät ole saaneet Suomessa laajamittaista huomiota.

Historian uudelleenkirjoituksen lisäksi mentaalisen sodankäynnin strategisen tason toimiin kuuluu kasvatuksen ja koulutuksen uudelleenmuotoilu, jonka avulla kansalaiset pyritään vieroittamaan heidän nykyisistä sivistyksellisistä lähtökohdistaan. Vakavin esimerkki tästä on Venäjän Ukrainalta valtaamien alueiden lasten uudelleenkasvatukseen, joilla vanhemmiltaan kaapatut lapset alistetaan venäläiselle propagandalle ja vieroitetaan yhteisöistään. Kyseiset toimet ovat vastoin sopimuksia lasten oikeuksista, minkä takia niitä voidaan pitää kansainvälisten ihmisoikeuksien loukkauksina, sotarikoksina ja jopa ukrainalaisiin kohdistuvana kansanmurhana. (Ioffe & Umland 2024, 49)

Argumentoimalla mentaalisen sodankäynnin olevan länsimaiden kohdistamia toimia Venäjää vastaan, Ilnitski myös vahvistaa Venäjän sisäisiä toimia. Riippumaton venäläinen kansalaisjärjestö OVD-info raportoi venäläisten tuomioistuinten tuominneen yhä useampia kansalaisia ”natsismin rehabilitoinnista” ja kyseisen artikkelin alla olevasta ”Selvää epäkunnioitusta yhteiskuntaa kohtaan osoittavan tiedon jakamisesta Venäjän sotilaallisen kunnian muistosta”. (OVD-Info 2024) Venäjä käyttää mentaalisen sodankäynnin päämääriä oikeuttamaan sekä sisä- että ulkopoliittikaansa.

3.2 Operatiivinen taso

Il'nitskin mukaan mentaalisen sodankäynnin operatiivinen taso koostuu keskipitkän aikavälin toimista, joiden tarkoituksena on muuttaa vihollisen päätöksentekoprosesseja ilman, että vihollinen tietää olevansa ulkoisen vaikutuksen kohteena. Mentaalisen sodankäynnin operatiivisen tason tavoitteena on hyökätä vakiintunutta elämäntapaa vastaan, purkaa, vulgarisoida ja syrjäyttää nykyiset käyttäytymisnormit, horjuttaa luottamusta viranomaisiin sekä lopulta hajottaa kohteena oleva yhteiskunta (Il'nitski 2021a) Näiden operaatioiden kesto on Il'nitskin mukaan viikoista ja kuukausista vuosiin, ja hän kuvaa operatiivista tasoa termillä *kognitiivinen sodankäynti* (Il'nitski 2022b). Kyseinen termi esiintyy venäläisissä kirjoituksissa informaatiiosodankäynnin yhteydessä harvoin, ja se yhdistetään usein yhdysvaltalaiseen ajatteluun ihmismieleen vaikuttamisesta. Kognitiolla viitataan usein kyseisessä kontekstissa ihmisen tiedonkäsittelyn prosesseihin, joihin olennaisesti kuuluu tiedon vastaanotto, varastoiminen, muistaminen ja käyttö. Kognitio ohjaa myös havaitsemista, ajattelua, oppimista, muistia ja tarkkaavaisuutta. Laajemmin tarkasteltuna kognitio on keskiössä tiedon käsittelyssä, ympäröivän maailman hahmottamisessa sekä päätöksenteossa. (Saari 2024, 147)

Il'nitski näkee mentaalisen sodankäynnin ihmisten mielissä täysimittaisena kognitiivisena konfliktina, jossa vastakkain ovat länsimaiset liberaalit yhteiskunnat ja Venäjä sekä venäläinen maailma (Russki mir), jonka keskipisteenä ja suojelijana Venäjän nähdään olevan, yhdistäen venäjänkielisiä yli valtionrajojen. (Il'nitski 2023a; 2023b; Krieg 2023, 131). Venäjä hyödyntää hyökkäyksessään länsimaisia yhteiskuntia ja niiden vakiintunutta elämäntapaa vastaan länsimaissa vallitsevia arvoja, kuten sanan- ja lehdistönvapautta.

Venäjän hallinto näkee vapaan median olevan itselleen vaaraksi, perustuen etenkin kokemukseen Neuvostoliiton romahduksesta seurauksena Gorbatsovin uudistustoimille, jotka sallivat vapaamman keskusteluilmapiirin ja hallinnon kritisoimisen. Venäjän lähialueilla 2000-luvun alussa tapahtuneiden vallanvaihdosten sarja, joissa kansalaisten osallistumisella julkisiin mielenosoituksiin oli näkyvä rooli, on Venäjän hallinnon näkökulmasta osoitus länsimaiden sekaantumisesta Venäjän lähialueiden vallanvaihdoksiin informaatiiosodankäynnin keinoin. 2000-luvun edetessä Kreml on tullut yhä vainoharhaisemmaksi siitä, että Yhdysvallat yrittää demokratisoida myös Venäjää levittämällä ajatuksia sananvapaudesta, demokraattisesta osallistumisesta sekä lehdistönvapaudesta. Estääkseen kyseisen kehityksen ja lujittaakseen vallassa olevaa regiimiä, on Putinin hallinto kaventanut sananvapauden lähes olemattomaksi.

Samaan aikaan Venäjä käyttää hyväkseen länsimaiden laajaa sananvapautta informaatioidankäynnissään. Sosiaalisen median kanavista sekä muista digitaalisista alustoista voidaan tunnistaa ainakin kolme pääasiallista Venäjän valtion propagandan ja disinformaation toimijaa.

1. Kreml; poliitikot; diplomaatit; Venäjän valtionmedia
2. Venäjämieliset poliitikot, kansalaisjärjestöt, tutkijat; ns. ”hyödylliset idiootit”
3. Propagandahautomot; trollitehtaat; venäläiset sosiaalisen median vaikuttajat

Nämä keskenään erilaiset toimijat toteuttavat tietoisesti tai tietämättään Venäjän ulkopoliittikkaa jakamalla systemaattisesti tuotettua, harhaanjohtavaa ja puolueellista informaatiota. Tavoitteena on osana Venäjän ulkopoliittikkaa manipuloida julkista mielipidettä, muokata käsityksiä sekä vaikuttaa sosiaaliin ja poliittisiin muutoksiin globaalisti. Ulkopoliittikan keinona informaatio voi olla sisällöltään lähes mitä tahansa; puolitotuuksia, suoranaisia valheita ja strategisesti kehystettyä tietoa, joka palvelee Venäjän ulkopoliittisia päämääriä.

Nämä toimijat levittävät Venäjän narratiiveja eri tavoin, jolloin niiden teho on moninkertainen. Venäjän johto, poliitikot ja diplomaatit sekä Venäjän valtionmedia pelottelevat ja uhkailevat länsimaita avoimesti, jolloin attribuutio on ilmeistä. Sen sijaan muut toimijat, kuten venäjämieliset poliitikot, tutkijat ja kansalaisjärjestöt levittävät Venäjällä hyödyllisiä narratiiveja usein niin, että väitteiden ja tulkintojen alkuperää on vaikea jäljittää. Nämä toimijat voivat myös toimia tiedostamattaan, jolloin heitä kutsutaan Venäjällä hyödyllisiksi idiooteiksi, poleznyj idiot. Venäjän valtioon liitännäiset propagandahautomot ja trollitehtaat on puolestaan rakennettu niin, että niiden jäljille olisi mahdollisimman hankala päästä. Internetissä toimivat ohjelmoidut botit ja ihmisen ohjaamat trollit jäljittelevät muita toimijoita kuin Venäjän valtiota, ja pyrkivät salaamaan taustansa. Toimijat muodostavat joukon, jossa yksittäisten toimijoiden päämäärät ja motiivit voivat vaihdella, mutta joiden toimien lopputulos on sama – Kremlin narratiivien leviäminen. (Polyakova&Boyer 2018, 3)

3.3 Taktinen taso

Lyhyen aikavälin taktista tasoa Ilnitski kuvaa termillä informaatioidankäynti. Vaikutuksen kohteena ovat etenkin faktat, joita vääristelemällä vihollinen saadaan tekemään itselleen epäedullisia päätöksiä. Taktisen tason informaatiokampanjat ovat Ilnitskin mukaan kestoiltojen päivien, viikkojen tai kuukausien mittaisia. (Ilnitski

2021a) Disinformaatiolla on oleellinen rooli opportunistisissa häirintäyrityksissä. Venäjän pyrkimys heikentää länsimaisia yhteiskuntia niiden omia olemassa olevia heikkouksia hyödyntämällä perustuu laajalti disinformaatioon. Venäjän opportunistinen ulkopoliittika ulottuu myös informaationsodankäynnin strategioihin. Venäjä pyrkii käyttämään hyväkseen ajankohtaisia tapahtumia ja saatavilla olevia yhteiskunnan kiistakysymyksiä ja luomaan epäluuloa ja vihamielisyyttä osapuolien välille disinformaation keinoin. Julkisen keskustelun tulvittaminen, äärimmäisten ja valheellisten narratiivien luominen ja tukeminen, vastakkainasettelun rakentaminen sekä erilainen häirintä kuvaavat Venäjän toimintatapoja. Lyhyellä aikavälillä Venäjä tarttuu tilaisuuksiin, kuten Pariisin ludeongelmaan vuonna 2023 tai Southportin melakoihin vuonna 2024 (Le Monde & AFP 2024; Morley-Davies 2024) Verrattuna Neuvostoliiton aikaiseen ideologiseen disinformaatioon, 2000-luvun disinformaatio ei pyri korostamaan tiettyä ideologiaa vaan kylvämään eripuraa ja hämmennystä kansalaisiin - joskus myös keskenään ristiriitaisilla narratiiveilla. Ristiriitaisuus on yksi Venäjän keinoista rapauttaa uskoa länsimaiseen yhteiskuntajärjestykseen.

Mentaalisen sodankäynnin jakaminen kolmeen ulottuvuuteen todentaa jo aiemmista informaationsodankäynnistä kirjoituksista peräisin olevan kokonaisvaltaisuuden ja pyrkimyksen tuottaa narratiiveja aina valtionjohdon strategiselta tasolta yksittäisiin informaatiokampanjoihin sosiaalisessa mediassa. Jako ilmentää myös Venäjän valtionjohdon näkemystä Venäjän alituisesta sivilisaationallisesta kollektiivista länttä vastaan käytävästä kamppailusta, jonka vaikutukset näkyvät mahdollisesti vasta vuosikymmenien päästä yhteiskuntien rapautumisena.

Ilnitskin mukaan informaationsodankäynti toimii ensimmäisenä askeleena mentaalisen sodankäynnissä, ikään kuin valmistelevana askeleena kohti täysmittaista mentaalista sodankäyntiä. Informaationsodankäynti pyrkii paljastamaan ne jakolinjat, joita voidaan hyödyntää mentaalisen sodankäynnin myöhemmissä vaiheissa. Näin ollen yhteiskunnan eräänlainen testaaminen erilaisin keinoin on osa keinovalikoimaa. Venäjä ei ole kuitenkaan aina kyennyt osumaan suomalaisen yhteiskunnan kipupisteisiin, sillä esimerkiksi toisen maailmansodan historiallinen merkitys on hyvin erilainen Suomessa verrattuna Venäjän suuren isänmaallisen sodan tarinaan, jota pyritään kaiken keinoin vaalimaan. Muun muassa historiapolitiikka avaa myös väylän legitimoida Venäjän sisäpolitiikkaa mentaalisen sodankäynnin näennäisen uhkan vuoksi.

Jokaisessa mentaalisen sodankäynnin tasossa korostuu pyrkimys piilottaa Venäjän toimijuus, aivan kuten osana kylmän sodan aikaista refleksiivisen kontrollin teoriaa. Avointen vihamielisyyksien sijaan vahingoittava toiminta on vaikeasti attribuotavissa ja todennettavissa. Vihollisen näennäisesti itsenäiset päätökset piilottavat Venäjän toimijuuden, ja valtiot ikään kuin luhistuvat sisäisiin ongelmiinsa, vaikka

todellisuudessa ulkoinen toimija on systemaattisesti vaikuttanut valtion tulevaisuuteen.

Seuraavassa luvussa käsitellään niitä keinoja ja vaiheita, joilla mentaalisen sodankäynnin strategista, operatiivista ja taktista tasoa toteutetaan.

4 MENTAALISEN SODANKÄYNNIN VAIHEET JA TEKNINEN TOTEUTUS

Ilnitski kuvaa mentaalisen sodankäynnin kaaviossaan tavoitteiden lisäksi myös sodankäynnin vaiheet ja teknisen toteutuksen. Ensimmäiseksi vaiheeksi hän esittää informaatioideologisen vaikuttamisen ja toiseksi vaiheeksi yhteiskunnan manipuloimisen sosiaalisten teknologioiden avulla. Ilnitski ei käsittele julkaistuissa kirjoituksissaan näiden vaiheiden sisältöjä. Olennaista on kuitenkin huomata informaation ja informaatiovaikuttamisen rooli eräänlaisena valmistelevana askeleena mentaalisen sodankäynnin toteutukseen. Jotta yhteiskunnan manipuloiminen toisessa vaiheessa onnistuisi, on informaation tarkoituksena muokata ihmisten aatteita, tarpeita ja pyrkimyksiä mentaalisen sodankäynnin ensimmäisessä vaiheessa. (Ilnitski 2021a)

Mentaalisen sodankäynnin tekninen toteutus koostuu Ilnitskin mukaan kahdesta osa-alueesta, informaatiosta ja psykoemotionaalisesta elementistä (Ilnitski 2022b).

Informaatioelementti on informaatiotilan, tiedon, faktojen ja informaation uudelleenmuotoilua. Ilnitskin mukaan minkäänlainen tieto ei ole puhdasta, vaan muotoiltavissa määräysten ja kohdennetun vääristelyn avulla aina uutisista tutkimukselliseen dataan ja kouluopetuksesta televisio-ohjelmiin ja arkistolähteisiin (Ilnitski 2021a). Suhde tämänkaltaiseen tiedon manipulointiin on Venäjän hallinnolle kahtalainen. Yhtäältä Venäjä pelkää länsimaisille liberaaleille demokratioille ominaista historiantulkintojen monimuotoisuutta ja mielipiteenvapautta, ja näiden tulkintojen leviämistä myös venäläiseen yhteiskuntaan. Toisaalta Venäjä itse kirjoittaa virallista historiaansa yhä uudelleen, muun muassa uusien koulukirjojen muodossa. Kouluopetuksessa korostuvat Kremlin ja presidentti Putinin kokemukset Neuvostoliiton hajoamisesta sekä tarve kirjoittaa historiaa, kun se tapahtuu, selittämällä Venäjän hyökkäystä Ukrainaan kuvitteellisilla aikajatkumoilla aina Suuresta isänmaallisesta

sodasta alkaen (EUvsDisinfo 2024). Esimerkkinä informaation manipuloinnista Ilnitski käyttää Googlen hakukonetta, joka hänen mukaansa piilottaa venäläisiä sisältöjä, kuten Russia Todayn uutisia tekoälyyn perustuvan hakukoneoptimoinnin ja algoritmien avulla (Ilnitski 2021a).

Ilnitskin mukaan psykoemotionaalinen elementti ei ole yhtään vähemmän uhkaava tekijä mentaalisessa sodankäynnissä. Kyseinen elementti koostuu tietoisuuden, mielialan ja tunteiden manipuloinnista. Elementin teho perustuu haluttujen mielialojen, arvioiden ja mielipiteiden epäsuorasta syöttämisestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle niin, että kohde hyväksyy annetut mielipiteet alitajuntaisesti, ymmärtämättä olevansa ulkopuolisen vaikutuksen alaisena. Ilnitskin mukaan vaikutuksen kohteena olevan yksilön, yhteisön tai yhteiskunnan tulee kokea toimivansa omaan vapaan tahtonsa mukaan. (Ilnitski 2021a) Refleksiivistä kontrollia tutkinut Vasara (2020) kuvaa kyseisen toiminnan olevan peräisin jo Neuvostoliiton ajoilta. (Vasara 2020, 67.)

Ilnitskin mukaan mentaalisen sodankäynnin erottaa kyber- ja informaatio-sodankäynnistä sen ilmentyminen osana 2020-luvun ”totuudenjälkeistä aikaa”, jossa yksilöt on vieroitettu kriittisestä ajattelusta ja halusta tietää totuus. Totuudenjälkeisessä ajassa faktaksi muodostuvat eniten informaatiotilaa saavat narratiivit. Julkisen keskustelun sirpaloituminen ja yhteiskunnan polarisaatio luovat eräänlaisia vaihtoehtoisia todellisuuksia, joissa faktaperäisyydellä ei ole tilaa. (Ilnitski 2022b) Tällaisissa yhteisöissä Ilnitskin mainitsema vapaa tahto ja mielipiteenmuodostus perustuen ulkopuolisen vaikuttajan levittämään disinformaation saavat jalansijaa. Ääriajattelu näyttää olevan yksi Venäjän disinformaatiokampanjoiden kohde, jota pyritään vahvistamaan. (Krieg 2023, 136)

Molempia mentaalisen sodankäynnin elementtejä yhdistää niiden keinovalikoimaan kuuluva tekoälyn hyödyntäminen. Sitä, kuinka tekoälyä käytännössä hyödynnetään, Ilnitski ei kuvaile. Tekoälyn nopeaa kehittymistä on seurattu ympäri maailman, ja sen sovellutuksille on annettu painoarvoa globaalisti. Valtioiden lisäksi myös monenkeskiset instituutiot kuten EU ja YK ovat ottaneet kantaa tekoälyyn sen käytön säätelämiseksi. Euroopan unioni antoi vuonna 2024 ensimmäisen asetuksensa tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja Yhdistyneet kansakunnat hyväksyivät tulevaisuushuippukokouksessaan digitaalisopimuksen (Global Digital Compact) jonka tarkoituksena on edistää tekoälyn hallintaa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1689; United Nations Global Digital Compact). Informaatio-sodankäynnin kontekstissa tekoälyn sovellutuksista olennaisimpia ovat suurelle yleisöllekin tuttuja syvävääräennösten eli deepfake-kuvien ja videoiden lisäksi mikrokohdennus, jolla pystytään tunnistamaan hienovaraisia eroja ihmisten mielenkiinnonkohteissa, ja kuratoida sisältöjä sen mukaan.

Tutkivan journalismin järjestö Bellingcatin entinen toimitusjohtaja ja johtava tutkija Christo Grozev kuvailee PBS Newsin haastattelussa Venäjän pyrkivän vaikuttamaan suureen yleisöön, mutta muuttaen viestien sisältöä tekoälyn avulla kohdistukseen viestin yksilön taipumusten ja mielipiteiden mukaisiksi. Grozevin mukaan Venäjä kehittää teknologiaa, jolla se kykenisi tunkeutumaan käyttäjän useimmin käytetyille verkkoalustoille, ja levittämään disinformaatiota näiden tunnettujen alustojen, esimerkiksi uutissivustojen kautta. Grozevin mukaan tässä onnistuminen johtaisi tilanteeseen, jossa lukija ei kykenisi erottelemaan jopa lauseen tarkkuudella tehtävää disinformaation jakelua, jossa esimerkiksi johtavien uutissivustojen uutisia muokataan yksilöiden profiileihin perustuen harhaanjohtaen sisällön tai otsikon osalta. (Grozev 2024)

Toistaiseksi lähin vastaavanlainen yritys on ollut Venäjän hallintoon yhdistetty Doppelgänger -kampanja, joka on pyrkinyt vuodesta 2022 julkaisemaan aidonnäköisiä internet-sivustoja tunnettujen brändien kuten Der Spiegelin tai The Washington Postin verkkosivuja kopioimalla. Aidonnäköisillä sivustoilla on levitetty disinformaatiota liittyen etenkin Ukrainan tuen horjuttamiseen. Grozevin kuvailema uusi disinformaation todellisuus edellyttäisi kuitenkin aitojen sivustojen käyttöä disinformaation levittämisessä.

Grozevin tutkijaryhmä paljasti vuonna 2024 vuodettuja tietoa Venäjän ulkomaantiedustelupalvelun (SVR) suunnitelmista kiihdyttää informaatio sodankäyntiä länsimaita vastaan. Venäjän valtionhallinnon sisäisten asiakirjojen perusteella SVR on todennut aiemmat informaatio sodankäynnin keinot, kuten narratiivien levittäminen omilla uutiskanavillaan (mm. RT, Sputnik) tehottomaksi keinoksi. Uusiksi keinoiksi vuodetuissa dokumenteissa maalailaan yksilöön vaikuttamista perustuen hänen henkilötietoihinsa ja kiinnostuksen kohteisiin: asuinpaikkaan, koulutukseen, viranomaisyhteyksiin sekä esimerkiksi internetin hakupalvelujen käyttöön. Ulkoisesti prosessi näyttää kohdennetulta markkinoinnilta, mutta algoritmien seurattessa yksilön kiinnostusta hänelle tarjotuista aiheista, avautuu mahdollisuus kerätä yksilöstä yhdisteltäviä tietoja, ja vaikuttaa häntä kiinnostaviin kysymyksiin suurella tarkkuudella. Mikrokohtentamisen tarkoituksena on vaikuttaa yksilön mielipiteisiin yhteiskunnasta, herättäen ”pelkoa, paniikkia ja kauhua”. (Grozev et al. 2024)

5 LOPUKSI: NATO JA KOGNITIIVINEN SODANKÄYNTI

Venäjän aloitettua laajamittaisen hyökkäyssodan Ukrainaan vuonna 2022 Venäjän valtiolliset vaikutusmahdollisuudet etenkin länsimaiden kanssa kahdenvälisen suhteiden ja monenkeskisten järjestöjen kautta vähenivät huomattavasti. Ennen tavalliset disinformaation keinot kuten päättäjiin vaikuttaminen, omien tekojen piilottaminen, diplomaattisen tilan hakeminen sekä tietyn strategisen viestin vahvistaminen eivät enää tuota halutunlaista tulosta suhteiden ollessa vähäiset. Näin ollen Venäjä tukeutuu yhä enemmän mentaalisen sodankäynnin eli länsimaiden kansalaisten mieliin vaikuttamisen keinoihin hyödyntämällä sirpaloitunutta mediakenttää ns. totuuden jälkeisessä ajassa, jossa median luotettavuus ja faktapohjaisuus rakoilevat globaalisti, ja uudet teknologiat mahdollistavat yhä aidommat ja vaikuttavammat disinformaation muodot.

Venäjä pyrkii mentaalilla sodankäynnillä yhtäältä heikentämään länsimaita hyökkäämällä niiden jakolinjoihin, mutta myös aktiivisesti tarjoamaan kolmansille maille vaihtoehtoa integroitua Venäjän kanssa länsimaiden sijaan. Tämän Venäjä näkee elinehdoksi suurvaltakilpailussa mukana pysymiselle, mutta lännen kanssa aidosti kilpailevaa maailmankuvaa tai kattavaa narratiivia Venäjä on pystynyt luomaan heikosti. Sirpaloitunut informaatiotila luo Venäjän kaltaisille toimijoille mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Julkiseen mielipiteeseen on yhä hankalampaa vaikuttaa kattavasti. Uudet teknologiat mahdollistavat viestin leviämisen yhä tehokkaammin, mutta Venäjän jälkeenjääneisyys teknologiakehityksessä hidastaa näiden sovellutusten käyttöönottoa.

Mentaalinen sodankäynti on Venäjälle sekä defensiivinen että offensiivinen keino vaikuttaa niin sisä- kuin ulkopoliittisiin teemoihin. Kaventamalla maan sisäistä informaatiotilaa Venäjä pyrkii minimoimaan ulkopuoliset vaikutteet, jotka

saattaisivat horjuttaa maan näennäistä yhtenäisyyttä. Ulkopolitiikan keinona mentaalista sodankäyntiä hyödynnetään heikentämään Venäjän epäystävällisiksi leimaamien valtioiden sisäistä koheesiota.

Vihamielisiin toimiin vastaaminen ja niiltä suojautuminen on ollut lähtökohtana keskustelulle ihmismielissä käytävästä sodankäynnistä niin Venäjällä kuin lännessäkin. Informaatioturvallisuudesta puhuttaessa on 2020-luvulla siirrytty keskustelemaan yhä enemmän teknisen tietoturvan ja disinformaation lisäksi niistä prosesseista, jolla yksilö käsittelee jokapäiväistä suurta informaatiomäärää. Yhdysvalloissa kognitiivisesta sodankäynnistä on keskustelu vuodesta 2017 alkaen, ja Naton ensimmäinen tieteellinen symposiumi kognitiivisesta sodankäynnistä järjestettiin vuonna 2021 (Claverie&Cluzel 2022).

Sotilasliiton kollektiivinen käsitys informaatioympäristön uhkista on hitaasti muuttumassa. Vuonna 2016 Naton Varsovan huippukokouksessa kybertoimintaympäristö hyväksyttiin viralliseksi operatiiviseksi toimintaympäristöksi (domain), ja hybridisodankäynti mainittiin yleisellä tasolla huippukokouksen lehdistötiedotteessa. Brysselin huippukokouksessa vuonna 2021 Kiina ja Venäjä nimettiin ensimmäisen kerran hybridisodankäynnin toimijoiksi ja disinformaation levittäjiksi. Naton viimeistelee tällä hetkellä kognitiivisen sodankäynnin konseptia. Se on tulos Naton strategisesta koulutus- ja kehittämisjohtoportaalista (Nato ACT, Allied Command Transformation) johdetulle tutkimukselle kognitiivisesta sodankäynnistä. ACT on muun muassa tutkinut kognitiivisen sodankäynnin muodostumista Naton kuudenneksi sodankäynnin operatiiviseksi toimintaympäristöksi. (Claverie&Cluzel 2022)

Sodankäynti on muuttunut dramaattisesti uusien teknologioiden, koko yhteiskunnan kattavuuden sekä lisääntyneiden globaalien keskinäisriippuvuuksien myötä. Nato määrittelee kognitiivisen sodankäynnin toimiksi, joita käytetään synkronoidusti muiden voimankäytön tapojen rinnalla, joilla vaikutetaan asenteisiin ja käytökseen yksilön tai ryhmän kognition avulla, ylivoiman saavuttamiseksi. Taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että nykyhetkessä on yhä hankalampaa tunnistaa oikea informaatio manipuloidusta informaatiosta. (Nato ACT 2023)

Krieg (2023, 177) mainitsee kognition informaatioympäristön suurimmaksi haavoittuvaisuudeksi. Tapa, jolla käsittelemme ympäröivää maailmaa, tulkitsemme ja analysoimme saamaamme tietoa sekä näemme itsemme ja sosiaalisen kontekstimme on hänen mukaansa äärimmäisen haavoittuvainen ulkoisten toimijoiden hyväksikäytölle ja manipulaatiolle.

Ihmismieliin kohdistuvaan sodankäyntiin tulee vastata tunnistamalla pahanthahtoisten toimijoiden vaikutusyritykset ja se, mihin ne yhteiskunnissa kohdistuvat. Yhteinen, jaettu tilannekuva ja -ymmärrys yhteiskuntaan kohdistuvasta vihamielisestä vaikuttamisesta ovat keskiössä uhkien torjumisessa. Kansallisen vasteen

rinnalle monitahoisen yhteistyön suuntaviivoja mentaaliseen sodankäyntiin vastauksiksi odotetaan Naton kognitiivisen sodankäynnin konseptista.

Taulukko 1. Mentaalinen sodakäynti Andrei Ilnitskin mukaan (Ilnitski 2021a), suomen-
nettu tekijän toimesta.

Mentaalisen sodankäynnin tavoitteet, vaiheet ja tekniikat

nro	Indikaattorit	Olemus ja sisältö
1	Strategiset tavoitteet	Historiallisen itseymmärryksen, kasvatuksen ja koulutuksen uudelleenmuotoilu, ja näin ollen yhteiskunnan perusarvojen ja tavoitteiden kuten ideologian ja historian nollaus (uudelleenkirjoitus), perinteiden, elämäntapojen, uskonnon ja perusarvojen tuhoaminen. Toteutus sukupolvien aikajänteellä (10–15 vuotta)
2	Operatiiviset tavoitteet	Hyökkäys vakiintunutta elämäntapaa vastaan, nykyisten käyttäytymisnormien purku, vulgari-sointi ja syrjäyttäminen, luottamuksen horjuttaminen viranomaisiin, yhteiskunnan hajottaminen. Toteutus 3–5 vuoden aikana.
3	Vaiheet	Ensimmäinen vaihe – informaatioideologinen vaikuttaminen Toinen vaihe – Sosiaaliset teknologiat yhteiskunnan manipuloimiseksi
4	Tekninen toteutus	Sisältää informaatiollisia ja psykoemotionaalisia komponentteja. Molemmissa hyödynnetään aktiivisesti tekoälytekniikoita.

Lähdekirjallisuus

- Claverie, B., & Du Cluzel, F. (2022). *“Cognitive Warfare”: The Advent of the Concept of “Cognitics” in the Field of Warfare*. NATO Collaboration Support Office.
<https://hal.science/hal-03635889/document>
- Darczewska, J. (2014). *The anatomy of Russian information warfare: the Crimean operation, a case study*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia.
- Dugin, A. (2007). *Геополитика постмодерна. Времена новых империй. Очерки геополитики XXI века*. СПб: Амфора. ТИД Амфора.
- EUvsDisinfo. (2017, 16. toukokuuta). *The pro-Kremlin narrative about migrants*. EUvsDisinfo. <https://euvsdisinfo.eu/the-pro-kremlin-narrative-about-migrants/>
- EUvsDisinfo. (2019, 23. syyskuuta). *The Kremlin on Global Warming: Connecting the Dots; Disconnecting the Facts*. EUvsDisinfo. <https://euvsdisinfo.eu/the-kremlin-on-global-warming-connecting-the-dots-disconnecting-the-facts/>
- EUvsDisinfo. (2024, 6. syyskuuta). *Back to school in Russia – more revision of history*. EUvsDisinfo. <https://euvsdisinfo.eu/back-to-school-in-russia-more-revision-of-history/>
- Forcible transfer and deportation of Ukrainian children: Responses and accountability measures (2024). [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754442/EXPO_STU\(2024\)754442_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754442/EXPO_STU(2024)754442_EN.pdf)
- Forsström, P. (2019). Venäjän sotilasstrategia muutoksessa: tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. *Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 32 Väitöskirja Maanpuolustuskorkeakoulu*.
- Fridman, O. (2017). The Russian perspective on information warfare: conceptual roots and politicisation in russian academic, political, and public discourse. *Defence Strategic Communications*, 2(1), 61–86. <https://doi.org/10.30966/2018.riga.2.3>
- Gokhberg, L., Sokolov, A., & Chulok, A. (2017). Russian S&T Foresight 2030: identifying new drivers of growth. *Foresight*, 19(5), 441–456. <https://doi.org/10.1108/FS-07-2017-0029>
- Grozev, C. (2024, 4. syyskuuta). *How Russia is using artificial intelligence to interfere in elections* [PBS News]. <https://www.pbs.org/newshour/show/how-russia-is-using-artificial-intelligence-to-interfere-in-elections>

- Grozev, C., Dobrokhotov, R., & Weiss, M. (2024, 4. heinäkuuta). "Morality and ethics should play no part": Leaks reveal how Russia's foreign intelligence agency runs disinformation campaigns in the West. *The Insider*. <https://theins.ru/en/politics/272870>
- Hanke Vela, J. (2024, 5. syyskuuta). *FBI dossier reveals Putin's secret psychological warfare in Europe*. POLITICO. <https://www.politico.eu/article/fbi-dossier-reveals-russian-psy-ops-disinformation-campaign-election-europe/>
- Il'nitski, A. M. (2021a). Время больших решений. *Арсенал Отечества*, № 5(55), 4–11.
- Il'nitski, A. M. (2021b). Ментальная война России. *Военная Мысль*, № 8, 19–33.
- Il'nitski, A. M. (2022a). Актуальная повестка ментальной войны. *Арсенал Отечества*, № 4(60), 4–7.
- Il'nitski, A. M. (2022b). Стратегия ментальной безопасности России. *Военная Мысль*, № 4, 24–35.
- Il'nitski, A. M. (2023a). Стратегия гегемона — стратегия войны. *Военная Мысль*, № 6, 19–37.
- Il'nitski, A. M. (2023b). Стратегия запада – война. Тактика — ментальный геноцид. *Арсенал Отечества*, № 2(64). <https://arsenal-otechestva.ru/article/1710-strategiya-zapada-vojna-taktika-mentalnyj-genotsid>
- Il'nitski, A. M., & Školnikov, A. (2022). Провал блицкрига гибридной войны Запада. *Арсенал Отечества*, № 5(61), 4–7.
- Karavajev, I. N. (2022). Концепция ментальной войны как составная часть учения о войне и армии. *Военная Мысль*, № 3, 35–42.
- Karavajev, I. N., & Suhanov, P. V. (2022). Ментальная война как новый вид противостояния Mental war as a new kind of confrontation. *Вестник Академии военных наук*, № 2(79), 42–45.
- Korotkov, S. (2022). Арсенал ментальной агрессии. *Военно-Промышленный Курьер*, № 8.
- Kostin, A. (2024, helmikuuta 28). *The Russian assault on Ukraine's heritage*. International Bar Association, the global voice of the legal profession. <https://www.ibanet.org/The-Russian-assault-on-Ukraines-heritage>

- Kulešov, Ju. E., Žutdiev, B. B., & Fedorov, D. A. (2014). Информационно-психологическое противоборство в современных условиях: теория и практика. Information-psychological warfare in modern conditions: Theory and practice. *Вестник Академии военных наук*, № 1(46), 104–110.
- Le Monde with AFP. (2024, 1. maaliskuuta). Bedbug panic was stoked by Russia, says France. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/en/france/article/2024/03/01/bedbug-panic-was-stoked-by-russia-says-france_6575870_7.html
- Manoilo, A. V. (2017). «Цветные» революции как «отмычка для демократии». *Гражданин. Выборы. Власть*, № 3, 54–58.
- Morley-Davies, J. (2024, 28. elokuuta). *How Did Foreign Actors Exploit the Recent Riots in the UK?* <https://rusi.org><https://rusi.org>
- OVD-Info. (2024, 28. helmikuuta). *Persecution of the anti-war movement report. Two years of Russia's full-scale invasion of Ukraine. February 2024.* <https://en.ovdinfo.org/persecution-anti-war-movement-report-two-years-russias-full-scale-invasion-ukraine#1>
- Panarin, I. N. (2006). *Informatsioonaja voina i geopolitika*. Pokolenie.
- Patrushev, N. (2024). Защита исторической памяти – фундамент российской государственности. *Национальная оборона*, № 6, 28–38.
- Persson, G. (2013). *Russian History – A Matter of National Security* (No. FOI Memo 4542 RUFBS Briefing No. 19; Project No: A11301, ss. 1–2). Swedish Defence Research Agency. https://www.foi.se/download/18.7fd35d7f166c56ebe0bacfb/1542369055982/RUFBS-19_Russian-history-a-matter-of-national-security_FOI-Memo-4542.pdf
- Pertsev, A. (2024, 1. heinäkuuta). *Политтехнолог Андрей Ильницкий очень хотел поменять власть изнутри – и призывал к демократизации. Но потом «приспособился» к системе, стал советником Шойгу и заговорил о «ментальных войнах» с Западом. Вот его история.* Meduza. <https://meduza.io/feature/2024/07/01/polittehnolog-andrey-ilnitskiy-ochen-hotel-pomenyat-vlast-iznutri-i-prizyval-k-demokratizatsii-no-potom-prisposobilsya-k-sisteme-stal-sovetnikom-shoygu-i-zagovoril-o-mentalnyh-voynah-s-zapadom>
- Polyakova, A., & Phipps Boyer, S. (2018). *The future of political warfare: Russia, the West, and the coming age of global digital competition*. Brookings.

- <https://www.brookings.edu/articles/the-future-of-political-warfare-russia-the-west-and-the-coming-age-of-global-digital-competition/>
- Prudnikov, L. A., & Suržik, D. V. (2024). Информационная экспансия Запада против Украины: уроки и выводы для России. *Военная Мысль*, № 3, 19–34.
- Puurunen, M. (2024). Veretöntä mutta tappavaa: Informaationsodankäynti venäläisessä sotatieteellisessä keskustelussa. *JYU Reports*, 1–36.
<https://doi.org/10.17011/jyureports/2024/43>
- Pynnöniemi, K., & Kari, M. J. (2016). Russia's New Information Security Doctrine: Guarding a besieged cyber fortress. *FIIA Comment*, 26. https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2017/04/comment26_russia_s_new_information_security_doctrine.pdf
- Pynnöniemi, K., & Parpei, K. (2024). Understanding Russia's war against Ukraine: Political, eschatological and cataclysmic dimensions. *Journal of Strategic Studies*, 1–28.
<https://doi.org/10.1080/01402390.2024.2379395>
- Saari, D. (2024). Kognitiivinen sodankäynti: ihmismieli taistelulentänä. Teoksessa *Sodan usvaa III: varautuminen, valmius ja nykyaikainen sodankäynti* (Ed. Marko Palokangas, ss. 145–154). Maanpuolustuskorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-3451-7>
- Thomas, T. (2004). Russia's Reflexive Control Theory and the Military. *The Journal of Slavic Military Studies*, 17(2), 237–256.
<https://doi.org/10.1080/13518040490450529>
- Urusov, P. (2023, 23. heinäkuuta). *Vital Microchip Sanctions Will Hit Russian Computing Power Hard*. Commentary. Carnegie Politika. Carnegie Endowment. <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2023/07/vital-microchip-sanctions-will-hit-russian-computing-power-hard?lang=en>
- Vasara, A. (2020). *Theory of reflexive control: origins, evolution and application in the framework of contemporary Russian military strategy*. National Defence University.
- Cognitive Warfare: Strengthening and Defending the Mind*. (2023, huhtikuuta 5). Allied Command Transformation NATO's Strategic Warfare Development Command.
<https://www.act.nato.int/article/cognitive-warfare-strengthening-and-defending-the-mind/>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös). (2024).

Russian Public Opinion in Wartime. Survey of Russian adults reveals varied views on leadership and political reform. (2023). NORC at the University of Chicago.

<https://www.norc.org/research/projects/russian-public-opinion-wartime.html>

United Nations Global Digital Compact: An Open, Safe & Secure Digital Future for All.

A/79/L.2. <https://www.un.org/techenvoy/content/gdc-resources>

Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini. Доктрина информационной безопасности Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro 646.

(2016). <http://www.scrf.gov.ru/security/information/document5/>

Venäjän federaation informaatioturvallisuuden doktriini. Доктрина информационной безопасности Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro 1895.

(2000). <https://base.garant.ru/182535/>

Venäjän federaation kansallisen turvallisuuden strategia. Стратегии национальной безопасности Российской Федерации. Vahvistettu presidentin ukaasilla nro. 400. (2021).

<http://actual.pravo.gov.ru/content/content.html#pnum=0001202107030001>

Venäjän presidentin Vladimir Putinin puhe Venäjän ulkoministeriön kollegion kokouksessa 18.11.2021. <http://www.kremlin.ru/events/president/news/67123>

«Мегасуперпропагандист». Кто такой Андрей Ильницкий, уволенный с должности советника главы Минобороны – *Новая газета Европа.* (2024, 16. elokuuta).

<https://novayagazeta.eu/articles/2024/08/16/megasuperpropagandist>

маскировка
ментальная война   **дезинформация**
рефлексивное управление
полезный идиот   **новое поколение войны**
сетецентрическая война   **мягкая сила**
гибрид   **информационное противоборство**
война будущего   **перезагрузка сознания**
информационное оружие

2010-luvulta alkaen sekä länsimaissa että Venäjällä on ryhdytty yhä enemmän keskustelemaan informaatioidankäynnistä. Teknologian kehityksen tuomat haasteet ja mahdollisuudet heijastuvat myös valtioiden välisiin suhteisiin ja siihen, kuinka informaatiota käytetään vaikuttamisen keinona. Ideologiset julistukset ja laajamittainen propagandan levittäminen ovat väistyneet keinovalikoimasta, ja vaikuttamien demokraattisiin yhteiskuntiin on siirtynyt etenkin sosiaaliseen mediaan.

Viestinnän pirstaloituessa yhä pienempiin kupliin ja algoritmien avulla personoituihin sisältöihin myös pahantahtoinen informaatiovaikuttaminen on alkanut hyödyntää mahdollisimman suuren kattavuuden sijaan uusia vaikuttamisen väyliä, joissa disinformaatiota kyetään kohdistamaan yhä tarkemmin. Kyse ei ole enää vain tuhoisien narratiivien tavoittavuudesta ja oman maailmankatsomuksen levittämisestä, vaan vaikuttamisesta yksilön ja yhteisön ajatteluun, tiedon prosessointiin ja päätöksentekoon.

Venäjällä tätä kehitystä kuvaamaan on käytetty termiä informaatiopsykologinen sodankäynti, ja vuodesta 2021 alkaen myös tämän raportin keskiössä olevaa termiä mentaalinen sodankäynti. Mentaalinen sodankäynti käsitteenä on venäläisessä keskustelussa uusi, ja se nojaa pitkälti aiempiin konsepteihin informaatiopsykologisesta sodankäynnistä, refleksiivisestä kontrollista sekä strategisesta harhauttamisesta eli maskirovkasta.

Raportti on osa Jyväskylän yliopiston KILPI-hankkeen tuloksia. KILPI on kognitiivisen ja informaatiopsykologisen turvallisuuden koulutuksen ja tutkimuksen kehityshanke. Hankkeen tavoitteena on kehittää monipuolisesti alan suomalaista osaamista ja luoda mahdollisuuksia alan toimijoiden verkostoitumiselle ja osaamisen yhdistämiselle. Hankkeen rahoittaja on opetus- ja kulttuuriministeriö.

JYU Reports 55
Jyväskylän yliopisto 2025

ISSN 2737-0046
ISBN 978-952-86-0438-9 (PDF)
ISBN 978-952-86-0439-6 (painettu)